

OBSAH,

dodatky a opravy.

	Strana
Předmluva a prameny ¹⁾	3
I. Dějiny lesů v dobách geologických. (Postupný vývin našich dřevin)	7
Pradoba (Doba mořských chaluh)	28
1. Útvar laurentinský či rulový	7, 28
2. „ huronský či prahorních břidlic	7, 28
Období eofytické (prvorostlinné)	7, 29
Mořské řasy: chaluhy (Fucoides)	7, 29
3. Doba silurská	8, 28—34
<i>Řasy a kapradiny</i>	8, 9, 29—31
První známí praobyvatelé rostlinní naší vlasti	8, 29
4. Doba devonská	9, 34
Období paleofytické (starorostlinné)	9, 35
<i>Kapradiny, plavuně a přesličky</i>	10, 35
<i>První jehličnaté stromy</i> dle Krejčího	10, 35
Lesy chaluhovité pod vodou rostoucí	11, 35

¹⁾ Další pokračování strany 6. (doklady a prameny):

1. Časopis musea. Praha.
2. Česká stráž. Praha. 1883
3. Dějiny národa českého od Fr. Palackého. Praha
4. Decem registra censuum Bohemica. (Deset urbářů českých z dob před válkami husitskými.) Vydal Jos Emler. Praha 1881.
5. Dějepis Prahy od W. W. Tomka Praha Díl II 1871, díl VIII. 1891, díl I. 1855
6. Háj. Žďár. 1893.
7. Chodové a jich osudy. P. Hipp. Randa. Domažlice. 1887.
8. Kottův Slovník česko-německý. Praha. 1878.
9. Dra. Zikmunda Wintra Kulturní obraz českých měst. Praha 1892.
10. Listy lesnické Písek 1896.
11. Lověna. Žďár. 1894.
12. Obrazy z kulturních dějin českých od Jos Svatka. Praha. 1891.
13. Paměti statků: Opařanského, Podbořského a Stadleckého od Jos. Hejny. Tábor 1885.
14. Popravčí kniha pánů z Rožmberka. Vydal Fr. Mareš Praha. 1878.

	Strana
5. Doba kamenouhelná	11, 34—39
Lesy tajnosnubných rostlin: <i>kapradin, přesliček a plavuní</i>	12, 35
Doba cevnatých kryptogamů	13, 35
První jehličnaté stromy s určitostí	13, 35
6. Doba permská	14, 40—42
<i>Kapradiny, přesličky, plavuně, cykasovité, jehličnaté, palmy</i> 15, 41	
Zkamenělý les	15, 43
7. Doba triasová či kamenosolná	15, 42
Období mezofytické (středorostlinné)	15, 43
<i>Kapradiny, přesličky, plavuně, cykasovité a jehličnaté</i>	15, 43
8. Doba jurská	16, 44
Doba <i>cykasů</i>	26, 45
<i>Vrchol vývoje jehličnatých dřevin (Doba jehličnatých lesů)</i> 15, 16, 45	
První zástupci rodu borovic (Pinus)	45
9. Doba křídová	17, 47—48
První zástupce rodu <i>jedle</i> (Abies)	45
<i>První lupenatiny</i> (listnatiny): <i>bříza</i> (Betulites), <i>dub</i> (Quercus), <i>topol</i> (Populus), <i>olše</i> (Alnus), <i>buk</i> (Fagus), <i>habr, javor a j.</i>	18, 45
Doba třetihorní (Doba lupenatých či listnatých lesů)	18, 48
Období neofytické (novorostlinné)	18, 49
10. Útvar třetihorní (1. Paleocén ¹⁾	19
starsí (2. Eocén	19, 48, 49
3. Oligocén	20, 48, 49, 55
První objevení našeho buku (Fagus silvatica)	67
" " " jilmu polního	57
" " " naší vrby křehké	57
" " " břízy bílé	20, 59
4. Miocén	20
První objevení naší jedle	65
" " " borovice horní	65
" " " " lesní	65
" " " našeho dubu drňáku	65
" " " topolu bílého	65
" " " tisu	67
" " " smrku	65
<i>Zlatá doba rostlinstva</i>	20, 48, 66
5. Pliocén	21, 65

15. Průvodce Šumavou od J. Chudoby Praha. 1896.

16. Registrum bonorum rosenbergicorum (Urbář zboží rožmberského z r. 1379.) Vydal Jos. Truhlář. Praha 1880.

17. Rožmberk. Třeboň. 1891.

18. Stráž na Šumavě. Strakonice, r. X.

19. Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách. J. K. Hraše. Nové Město nad Metují. 1885.

20. Z lesů a luhů. Velké Meziříčí. 1995.

21. Václava Březana Život Petra Voka z Rožmberka. Vydal Fr. Mareš. Praha. 1880.

¹⁾ Na straně 19. řádek 13. shora místo pliocén má státi paleocén.

	Strana
Různá cla ¹⁾ ve století XIV.—XV.	106
Upravení řek pro vývoz dříví do ciziny	106
Schwarzenberský kanál (průplav)	107
5. Zalesňování , zalesení (zmlazování)	94, 107
Zalesňování přirozené či zmlazování (ponecháním semenáčů)	107
Prvé stopy zmlazování v českých textech (mýto, ujmisko)	107
Zalesňování umělé setbou (zaséváním lesních semen)	107
Plnosetba	107
Prvé užití plnosetby v Čechách	108
Zalesňování umělé sadbou (vysazování sazenic z mýti či pasek — sazenic pasečných)	108
Sadba obalová	108
Počátek školek listnatých	108
„ „ jehličnatých	108
Setba brázdová a plotnová	109
Počátek polaření nového způsobu	109
Setba rýhová (stružková)	109
Zakládání lesních školek	109
Školkování (přesazování)	109
Sadba Biermannova	110
Sadba kopencová (Bohutinského)	110
„ chumáčová	110
Setba šišková	110
Vzdálenost jednotlivých sazenic od sebe (spon)	110
Náklad při zalesňování	111
Odvodňování (vysušování)	111

Roku 1316 obdrželo Staré město Pražské privilegium od krále Jana, aby žádný, jenž by přijel s pramenem dříví stavebního, nesměl za první tři dni po příjezdu svém prodati nikomu z Podskalí, než jen měšťanu Pražskému; pak aby nikdo, buď měšťan buď Podskalák, nesměl plavcům dříví po Vltavě nebo po Mži choditi naproti a kupovati od nich na cestě, než teprve když přistáli. (Toliko do lesa mělo každému býti volno jíti kupovati dříví buď stojící buď poražené.) Dříví k pálení nemělo vůbec prodáváno býti na vodě, než teprv, kdyžby vyvezeno bylo na zem. (Dějepis Prahy I. 326.)

Roku 1545 odpovídali **plavci**, jimž vyčítána drahota, že od padesáti let vozí suchý vor ke každému místu v městech Pražských, buď na přívoz, buď k Malé Straně, k sv. Valentínu, až na Prelát po sedmi denárech; ovšem, když jde stíž, tu že musí se smluviti o vozbu nákladník zvláště, poněvadž »hra o hrdlo a hromotu«.

Řád plavců pražských byl již z r. 1565. (Kul. ob. m. č. II. 303.)

¹⁾ Novoměstští měli (v letech 1419—1520) také clo z dříví v Podskalí pod Vyšehradem nazvané od starodávna výton. Dle počtu roku 1478 vynášel výton Novoměstským tehdy 229 kop. (Dějepis Prahy VIII. 343.)

Stav panský nebyl povinen žádnými cly, mýty a výtony (Glossarium). — **První zmínka o vybírání cla z plaveného dříví po Vltavě** dle jedné listiny činí se r. 1130, kde se toto pod Děvinem vybíralo; jakož i na tržišti Pražském po jednom dřevě z každého vozu dle listiny od r. 1135. (Dějepis Prahy I. 66.)

Na straně 106, řádek 10. shora místo struhy má státi stavby.

	Strana
Některé příklady o zalesňování v Čechách; a sice	
v lesích obce královéhradecké	111
" " Tábora	111
" panství Ronova	111
" " Orlika	111
" " Jilemnice	111
" města Písku	112
" rožmitálských	112
" panství ledečského	112
Způsob nynějšího zalesňování	113
6. Pěstování porostů (lesů)	114
Průběh přehoustlých huštin	114 150
Prvé stopy jakéhosi pěstování porostů	114
Počátky pravidelného probírání	114
Prosvětlování (hospodářství prosvětlující, seč prosvětlující) 115 150	
Důležitost prostoru a osamocení dřeviny	115
Kruhové (kotlové) seče	115
Odvětvození (vyvětvození)	115
Pěstování smíšených porostů	115
Uměle smíšený les	116
Pěstování rychle rostoucího stromoví cizokrajného	116
<i>Modřín . . . . .</i>	<i>117</i>
<i>Manie modřínová . . . . .</i>	<i>117</i>
<i>Weymutovka . . . . .</i>	<i>117</i>
<i>Limba . . . . .</i>	<i>117</i>
<i>Borovice černá či brým . . . . .</i>	<i>117</i>
<i>Trnovník či ugát . . . . .</i>	<i>118</i>
Pěstování porostu půdu chránícího	118
Změněné náhledy o povaze a účelu probírek	118
7. Živelní pohromy (nehody)	119
Vichřice (polomy větrové)	94 119
Sucha (horka)	119
Lesní požáry ¹⁾	94 120
Jinovatka (jinolom) a omraz (hololed, náledí)	121
Sníh (sněhotlak a sněholom)	121
Krupobití (kroupy a krupky)	121
Jehlotrus (červenka, osypky, sypavka, trousilka)	121
Kůrovec či lykožrout	121
Bekyně sosnová či mniška	122
Bourovec borový	122

¹⁾ Když na Křivoklátsku téměř co rok vzňal se a vyhořel kus lesa, vydal roku 1552 arcikníže Ferdinand rozkaz, jak ohně předejít. Byli povoláni lovčí, fořtknechtí, holomci a těm uloženo, aby hned posekali trávy na lesích a nedopouštěli pasákům zanečovatí ohně. Že sám nevěřil zdatnosti tohoto prostředku, o tom svědčí konec dotčeného rozkazu arciknížecího. Má prý se učiniti všem městům, městečkům a vesnicím kolem královských lesů »nařízenost«, až bude přece les hořeti kdes, aby šli hasit. (Kul. obr. měst českých II. str. 517.)

Ale vzdor tomu shořelo hojnost lesů českých nedbalostí.

8. Hospodářství¹⁾ (ostraha či ochrana, správa) a povšechně zařízení lesní

¹⁾ Neuváživým hrabivým lesním hospodářstvím stonaly lesy země české vůbec; již Karel IV. (1346—1378 — v majestas Carolina) uznal za pilno chrániti lesy; v XVI. věku byly lesy ven a ven odlesňovány, nerozumně a žalostně. Poněkud lepší hospodářství bývalo od Ferdinanda doby na lesích císařských (královských). Ale i tu bylo hlavně jen v tom, že zřizenci lesní bystřeji hlídali, aby nevzal škodu od zlodějů. Zloděje lesního hejtmánové císařští mučili, a leckterýs člověk bez milosti pro pých lesní utracen. Na Pardubicku **královští** lesníci (v letech 1420—1620) stříleli k lidem a sbírali jim vozy i koně, opovážil-li se kdo jen parohy jelení neb jiné, při silnici pohozené zdvihnouti. Což tůze byla stěžovaná latinského básníka Krinita vdova Zuzana, jejíž tesař z omylu stal r. 1596 jedli na Křivoklátsku. Sám městský úřad musil za ní prositi, aby nebyla desíti kopami pokutována.

Fořtmistr opatrující r. 1534 císařské lesy pražské, poděbradské a kolínské, měl platu 100 zl. rýnsk.; r. 1579 měl 144 kop. Fořtknechtům dávali r. 1534 po 9. kopách českých a stravu. Holomek od r. 1552 v lese císařském měl ročně 25 kop (Srovnej platy na statcích pan-ských str. 128—129.) (Kul. obr. měst česk. II. str. 522.)

Lesní **hospodářství městské** bylo v první polovici věku XV. až do první polovice věku XVII. (1420—1620) vůbec ledajaké. Že by města o les nebyla snad stála, toho nelze říci. Co se nasoudili od r. 1512 Slánští s Hynkem Smečanským o starý háj nedaleko Smečna. Co se nasoudili Chrudimští s držiteli Slatiňan o »Hůru«, kterou prý dala královna Johanna k jich obci, »aby chudí lidé ji užívali drvy vožením, samotěhami (nebo sekerami) a čím by mohli. Slatiňští páni samotěhy chudinské jak tak trpěli, ale vezl-li kdo na voze drva, brali je, a přišel-li zalovit sobě soused chrudimský, lapli ho a úprkem poslali do vězení na Pardubice. Chrudimští se ovšem nedali.

Také dokladů pohledáš snadno, že to neb ono město v les sobě sahati nedalo nikým cizím. Písečtí co se našlovali, když jim v jich lesy od cizích bylo saháno. Už v prvních letech XVI. věku octli se v soudě proto, že pobrali Bohuslavu Drhovi z Radkovic koně na lesích v Hůrkách. Když jim r. 1558 Ferdinand I. vracel lesy, po stavovské bouři pobrané, pravil v majestátě na jich žaloby stížené, že jim nesmí nikdo v lesy vkročiti, dříví smejtiti aniž se zastírati tím, že by od krále sobě k tomu měl povolen; jen to sobě král s dědici svými zanechal, kdyby dřev z píseckých lesů potřeboval, že obec mu je vydá. Královéhradečtí roku 1567 vinili Jiříka Vostrovského, že jim ročně kradl les řečený Obec, a Jiří pro to v Paububicích ukrutně zmučen.

Tedy těmi a napodobnými kusy snadno dokázati, že o les měšťané stáli, ale majice ho, nehospodařili v něm vždy moudře. Jaké to bylo hospodářství, čteme-li, že Stříbrští v letech sedmdesátých (1570—79) porážejí a prodávají lesa kus po kuse; r. 1579 že prodali i les Sulislavský, a nedlouho potom čteme v oučtech, že naznačují dřev k obecné potřebě odjinud kupovati. (Do polovice XVI. století stál lán lesa, 60 jiter, 44 kop gr. česk.) Nahlédneme-li do počtů jiných měst, lesem obdařených, a čteme-li tu, že ročně prodány »vejvratky, sušice, zákrsky, vrby na ploty, chmelné tyče, ba i střísky a tráva; to bychom prvním okamžikem mohli míti za to, že aspoň důchod z lesa moudře pořizován byl, a že pokladnici obecní se vedlo dobře. Toť byl klam. Jen malinká část prodaného a odvezeného lesa vcházela do knih městských, za větší ostatek zůstali sousedé buď dlužní, buď rozebrali ho bez odpovědi. V lese obecním stínal menší stromky a smejtíl, lámal, bral kde kdo — za drva zůstali věčně dlužen.

Co do ouhrnné summy za dříví, proutí, oklesti, vichy, posouš a jiný všelikteraký lesní užitek, shledali jsme obyčejně nepatrný peníz. V Berouně vytěžili konšel z hory Plešivce

	Strana
Hájní ¹⁾	123
Lovčí ²⁾ (venator), lesní (silvanus)	124
Nejvyšší lovčí ³⁾ (summum venator)	124
Dávky královským hajným a lovčím	124, 124, 126
Správa lesů královských	124, 125, 127
Hospodaření v lesích panských⁴⁾	125

roku 1509 16 kop, v Jaroměři v polou století 10.kop; v Prachaticích prodávali r. 1598 »z hájemství« 646 sáhů po 19 groších za 10 kop; kromě toho měli státi ještě v hoře Proboštoviči 179 provazců dříví; v Mladé Boleslavi měli r. 1595 za les, prut a dříví 115 kop 54 groše. Nejvíce užítku lesního zapsáno v píseckých počtech pro velikost městských lesů. I řed r. 1547 páčil se důchod ten nad 300 kop ročně; r. 1579 vydal les obecní 850 kop 18 gr. 4 peníze, r. 1589 dokonce spočítáno 1761 kop 51 gr. užítku.

Při většině měst všecku práci v lese zastával jediný hajný, málo kde měli myslivce čili fořtknechta nebo polesného. Spíše se najde, že všecko hospodářství polní, luční, rybníčné — a lesní opatruje »říšmistr« městský. Městští hajní, jimž všude spíš náleželo hlídati rybníky nežli lesy, přísahali obci a konšelům, jako jiní služebníci obecní, pozor a věrnost. Plzeňští mívali myslivce. Platili mu od kusu (srovnej zástřelu na statcích panských. Od velikého zvířete dávala mu obec kopu, od špičáka 48 grošů, od koloucha 30 gr., od srny 24, od lišky 15, od starého zajíce 10 gr., od »podstarýho« zajíce 8 gr., od veveřice groš, od vepře divokého 40 gr., od tetřeva 12 gr., od řebábka i kačera 4, koroptvy 3, od holuba hřivnáče 3 groše. od doupnaka 2, po několika denárech od »kvičely«, brávníka, drozda, crha, dleska, pěnkavy. Také v Tyně Horšově mívali »polesného«, a ten hlídati měl nejprve lesy, odkudž jeho jméno, a pak teprve rybníky, poněvadž zdejší hospodářství rybníčné bývalo asi slabší nežli lesní. Polesný horšovotýnský přísahal r. 1594, že nebude sobě »dříví buď samoschlého, vejvratného a summou žádného přivlastňovati, než všecko k obecnímu užítku obracetí. Jestli by koho postihl, an škodu čini a do lesů přijde, že mu řetěz a sekeru na znamení vezme.« Ty věci pobrané zbyly pak jemu. K těm pokutám měl za práci 4 kopy miš. do roka služby a dědiny kus. (Obraz kul. měst. českých II. str. 417, 518, 520).

^{1) 2)} Do polovice XII. století mezi předními úředníky na každém župním hradě byli: 1. župan, 2. sudí čili cudař, 3. komorník, 4. hospodářský úředník, řečený vladaf, 5. **župní lovčí** (venator, magister venatorum, forestarius). Těmto podřízeni byli **hajní** čili lesní (custodes silvarum). [Dějepis Prahy I. 41, 57.] (Srovnej též str. 123—124 přítomného spisu)

³⁾ Od správy jiných korunních statků a důchodů byla oddělena správa lesů, kterouž vedl **nejvyšší lovčí** čili lesní královský (forestarius silvarum regalium, forestorius regni Boemiae). To byl úřad pro zemany, ve kterém krom prodeje lesů měli na péči také řízení lovů pro rozkoš královskou. Za pozdějších let panování Karla IV., který byl milovníkem lesů »co nemalé ozdoby království českého«, byl nejvyšším lovčím Ctibor z Fuchsbergu spolu co purkrabí Dobříšský (1367—1378); za krále Václava, náruživého milovníka lovu, zalíbený jemu Jira z Roztok, jinak z Rožmitálu, purkrabí na Hrádku Křivoklátě (1380—1383); po něm Ctibor Tlam z Drastu (1385); Sulek panoš z Chlistova (před r. 1396); nejdéle pak Filip Laut z Dědic (1396—1412); konečně zase zvláštní milostník králův Janek řečený Sádlo ze Smilkova a z Kostelce jinak ze Smržova (1417—1419).

Roku 1417 připomíná se Hanuš z Lužné co *strážný lesů královských*, nejspíše nejvyššímu lovčím podřízený. (Dějepis Prahy D. III. 10.)

Ku straně 125, řádek 6. shora místo posekati má státi: »prosekati«.

⁴⁾ Podle císaře (lesů královských) i páni naučili se lesa sobě poněkud více hleděti; ale také jen tak, že odvraceli od něho pých. Pan Vchyňský Václav r. 1601 dal na

	Strana
Uvádění nového pořádku do lesů	125
Pojezdny	125
Pasení dobytka v lesích ¹⁾	126
Různé dávky panskému loveckému zřízení ve století XV.	125
„ „ a povinnosti vrchnostem	126
Lovečtí, myslivci ²⁾ a ³⁾ jágrmistr (Jägermeister)	127
Lovecké právo	127
Černá kniha	127

kolik neděl zavřítí Matěje, hocha vinařova v Mělnice, že sbíral mu u lesa »hlemýždě čili šneky«. Děpold starší z Lobkovic chtěl r. 1590 na jednom sedlákovi z Hříškova, aby mu »za podřátý a odvezený z lesa výstupek«, pokud živ bude, každého roku vozil víno z Mělníka na Divice.

Avšak vzdor tomu o nějakém hospodářském pěstování lesa ani na královském ani na panském nebylo vidu; na městském lese bývalo ještě hůře.

¹⁾ Lesníkům samým dovoleno bylo v lesích dobytek pásti. R. 1562 dostal Jetřich Valecký z Vřesovic, fořtmistr křivoklátský majestát, že smí sto volů se stem vepřů každého roku »vychovávat«. (Kul. obr. měst. česk. II. str. 517.)

²⁾ **Povinnost mysliveova** byla druhdy a též později (v XVII. století) velmi veliká; nevztahovali se výhradně na ochranu lesa, ale též rybníků, potoků atd. Na příklad na statku Podbořském r. 1655 tato byla: na lesy panské, aby se v nich škod žádných jak od poddáných tak i cizopanských obzvláště v sekání vořin, houží a mladistvého dříví nedělo a nesekalo, toliko co vlastně k panským potřebám a pramenům přináleží; na rybníky jest povinen také často docházeti a dohlížeti, aby se v nich žádným způsobem škody nečinily. Jako i škodné ptačvo v nich střílení a hubiti, potoky nad i pode mlýnem Hánovským bude povinen na dobrém pozoru míti, aby v nich ryby a raky pochyťány nebyly, nýbrž panskému užítku hájeny a zachovány byly. Luka panská ze všech stran jest povinen také na pozor míti, aby se v nich času letního pasením ani vyživováním škod nečinilo. Jda po revíru sobě svěřeném takové věci snáze zaopatřiti a přetřovati může a povinen bude. Posledně in summa: Co se jmenovati může a k jeho myslivosti přináleží, jest povinen jako poctivý člověk vždy bedlivě a beze všeho zameškání vše vykonati; což když se to spatří a jeho pilnost nad tím vším, co se vypisuje obzvláště v pilném střílení a věrném odvádění zvěře vskutku shledá, dostane z důchodu panského ve dvou letech šaty, obilného deputátu pšenice 2 v., žita 4 str., ječmene 1 str., hrachu 2 v. (Paměti statků: Opaňanského, Podbořského, Dobronického a Stadleckého str. 26.) R. 1643 **přisahali** hajní, že »v úřadě hájenském věrně a právě činiti, komory J. M. pánův v lesích s pilností hlídati, žádnému v tom škoditi, nadělaného dříví jak pivovárského tak také i k hvozdu a koleji náležitě dobře opatrovati, aby se jinam nežli tu, kdež náleží, užívati mohlo a užívalo, na to bedlivý pozor dávali; kdyby pak kdo nějakou překážku na škodu J. M. pánův činiti chtěl nebo činil, toho ničehož nepřehlížeti. Též také sami i při prodejších spravedlivě se chovati slibujeme, osob nepřejímajíce ani šetříce, ani za to darů nebrouce.« (Paměti statků: Opaňanského atd. str. 28.)

³⁾ **Myslivec** na statku Podbořském r. 1685 peněžitého platu neměl, toliko obilí: pšenice 2 věrt., žita 4 str., ječmena 1 str., hrachu 2 v., a zůstával t. č. na chalupě blíž mlýna Hánovského, k níž jest poli pod 9 str. a loučného za 2 robotníky; kontribuce ani omoku ani vejrunku ani robot nevybývá; to se mu vše k užívání zanechává z té příčiny, že peněžitého platu nemá a obilí na mále; z důchodu dostává šaty t. kabát, kalhoty v 2 letech jedenkrát.

Roku 1812 měl ná d l e s n í 679 zl. 08 kr., piva 12 sudů po 6 zl. = 72 zl., kaprů $\frac{9}{10}$ ct. à 8 zl. = 7 zl. 12 kr., 40 sáhů dříví à 1 zl. 40 kr. = 66 zl. 40 kr., veškerá služba 825 zl.; na 2 koně ovsa 104 míry, slámy 6 kop, na kování 20 zl., na řemeni 20 zl., kočího mzda 20 zl., poli na 2 koně 8 měř a na 2 krávy 4 míry $4\frac{1}{2}$ m.;

	Strana
Různé platy a dávky loveckému (lesnímu) zřízení ve století XVI.—XVII.	128, 129
Polesní ¹⁾	130
Hospodářství klučové ²⁾ (Lesní poláření novějšího způsobu)	109 132
System (zařízení)	133 135 ³⁾
Normální zásoba	134
„ přírůstek roční	134
Ustanovení výnosu dle průřezného přírůstku čili dle průřezného výnosu	134
Ustanovení výnosu dle skutečného přírůstku	134
Metoda o užitkovém procentu	135
Zavedení krátkých mýtosedů	136
Odhadování lesů v Čechách	137
Odhad hmot dřevních dle oka	137

fořt měl 244 zl., piva 6 sudů à 6 zl. = 36 zl., 12 sáhů dříví à 1 zl. 40 kr. = 20 zl. = 300 zl., pro dvě krávy 4 míry polí;
lokální adjunkt 86 zl., piva 4 sudy = 24 zl., 4 kopy otýpek à 50 kr. = 3 zl. 20 kr. = 120 zl.

Hajní brávi před r. 1681 za svou práci všechny vývrátky a zlomky po lesích; že však v tom veliká nepořádnost byla, když oni to jiným prodávali, ti nechybili se i dobrého dřeva a tím že vývrátky a zlomky berou, mnoho jiného dříví kradli.

Protož jest to zastaveno a bedlivým dobrým hajným raději něco za to každý rok na chléb dává a takové dříví na vory se běže (Paměti statkův: Opořanského, Podbořského, Dobronického a Stadleckého str. 28).

¹⁾ Naši moderní strážcové lesů: lesní, polesní, nadlesní zdělili bezpochyby svá jména z dob strážců stezek zemských, jež se později »lesní«, »chodci«, »chodové« (srov. str. 124, 138 a 221) zvali. (Stezky z. 86.)

Zvláštní zmínky zasluhuje, že Chodové činili též službu polesních. V roce 1573 uvádí se, že konšelé z Pocinovic a ze Lhoty mohou 2 tisíce šindelů bez mýta bráti, za to musí službu polesných zastávati. (Chodové a jich osudy od P. Hipp. Rondy str. 35.)

Na str. 130, řádka 4. zdola místo ukázal má státi nakázal.

²⁾ Ku straně 133. Zbrzdění v lesích českých, upomínající na poláření zde a onde se vyskytující, poukazuje jednak na klučové hospodářství (lesopolaření) (srovnej str. 95), jednak na zaslá role i osady samé po válce třicetileté (1618—1648), která svými bezčetnými útrapami pohltila nejen tři čtvrtiny obyvatelstva, ale proměnila dědiny jindy kvetoucí v krajinu hřbitovní.

Pozdě teprv zapouštěly kořeny své mnohé z nynějších druhů na místech, kde domácí krby našich předků stávaly. Mnohé, jak jsem již podotknul, z nynějších lesů neklamně svědčí, že půda jejich jindy obrácena bývala rádlím a rýčem.

Lesní poláření jest nejprimitivnější způsob hospodářství a nejstarší. Jest to tak zvaná Brand- a Schifflwirthschaft, známá i v Německu. Do dnes děje se tak i na Urálu. Dr. J. Peisker (dle ct. dopisu) viděl na příkrém svahu »Hory« u Trhových Svinů ve vysokém lese zřejmé brázdy, které nemohly povstati v tomto století (str. 132 a 95; tím se rčení »Prvé stopy hospodářství klučového — lesní poláření vyvrací; miněno bylo tu prvé objevení slova kluč v českých listinách).

Na strmých stránkách v hlubokých lesích zřítí lze zde a onde zřejmě patrné záhory, které dle Dr. J. Peiskera jsou původu odvěkého, zbrzděné cochou slovanskou, do níž se zapřáhli i lidé, jak to bylo znázorněno v loňské (1895) výstavě v Praze Dr. J. Peiskerem velkým modelem z dnešního Krkonošska.

³⁾ Na str. 133., řádek 1. ze zdola místo mistosnazy má státi mistosvazy.

Tabulky hmotročné	137
„ výnosnosti	138
Jednotlivé stupně hodnotní lesního a loveckého zřízení v Čechách	138
9. Povšechný nástin dějin lesů v Čechách v dobách hospodářství libovolného bez zařízení či úpravy ¹⁾	139
Lesy listnaté přeměnily se v lesy jehličnaté	141

III. Zařízení či úprava lesního hospodářství (Lesotvářství).

(Hospodářství s úpravou či se zařízením)	143
1. Dělení na seče (Schagentheilung) ²⁾	143
Hospodářství toulavé	100, 143
„ pasečné (pasečeni)	100, 143
Les vysoký, kmenina	143
„ nizký, pařezina	143
Prvé stopy dělení na seče	144
Hospodářství dvou- a vícešeňé	145
Seč pruhová (kulisní, přeskakující)	145
Hospodářství kmenné s dlouhou dobou obměnou	145
Některé příklady o prvním zařízení či úpravě lesů v Čechách; a sice:	
v lesích panství březnického	146
„ „ hořovického	146
„ „ rožmitálského	146
„ piseckých	146
„ panství Ronova	146
„ města Plzně	146
„ J. J. knížete Adolfa Josefa ze Schwarzenberga	146
Soustava stáťová, lanová, oddílná, periodická (Fachwerk)	147
2. „ hmotová, oddílný způsob hmotový (Massenfachwerk)	147
Stejnověké kmenoviny (vysoké lesy).	147
Stálé udržování zápoje korun ve výši	147
Směšenina buku a borovice	147
Manie borová ³⁾	148
Počátek manie borové	148
Manie smrková	148

¹⁾ Ku straně 140 místo Řasnice má státi Řasná Vltava.

„ „ 142 ku konci přidej: *Asi podobnou přeměnu prodělaly české.*

²⁾ Lesy přeměřeny byly všecky, jmenovitě r. 1373 u Choustníka od Jaroslava z Huntova, u Žižela některé téhož leta, jiné již r. 1369 od Jakuba a Varučka, Rožmberské též r. 1373 od Alberta z Valtěřova jinak z Boršíkova, Krumlovské a u Poděbus v roce neznámém od Petra z Ostrova, Brložské též od řečeného Vojtěcha, (který se tu jmenuje de Waltherschlag) u Bukovska a Miličina od Macha r. 1373, u Příbenic od Martina píše též r. 1373, u Selčan také r. 1373 (ale nestojí od koho) a Strašické od lesníka Zdislava a Oldřicha Žekavce (Registrum bonorum rosenbergicorum str. VI.)

Ku straně 144, poznámce 3.: Na příklad lesů statku Podborského r. 1655 bylo mimo porostlin za 22 let po 20 tenatech (průsečků). (Paměti statků: Opořanského atd. str. 132.)

³⁾ Na straně 148, poznámka 1. řádek 1. shora místo nabýti má státi nalézti v Čechách.

Některé příklady o zavedení soustavy hmotové v Čechách; a sice:	
v lesích panství rožmitálského	149
" " jíleznického	149
" " táborských	149
3. Soustava lanová, lanové plochy, plošná metoda (Flächen-	
fachwerk)	150
Snaha po stejně rostlých porostech	150
Přirůstek	150
Zastínění půdy	150
Velké souvislé mlaziny	151
Theorie o stejnorostlém porostě ¹⁾	151
Hospodářství na malých plochách	151
" jednotlivých dřevin č. stromové	151, 156
Některé příklady o zavádění lanové soustavy v Čechách; a sice:	
v lesích statku Rychnova	151
" obce Králové Hradec	151
4. Soustava sdruženostafová, oddílná soustava sloučená, kombi-	
nevaná soustava lanová, soustava složená (Kombiniertes	
Fachwerk)	152
5. Rakouská kamerální soustava taxační (Oestereichische Kameral-	
taxe	152
Některé příklady o zařízení lesů dle kamerální soustavy taxační	
v Čechách; a sice:	
v lesích obce Králové Hradec	152
" panství ledečského	152
6. Soustava saská, saský způsob (Sächsisches Fachwerk).	
Průseky či tenetnice	153
Nejstarší zařizovací práce v Čechách dle soustavy saské na panství	
děčínském	153
Zařízení dle soustavy saské na panství Nové Hradky	153
" " " " v lesích obce Tábora	154
" " " " " panství Orlika	154
" " " " " píseckých	154
" " " " " panství Březnice	154
" " " " " statku Rychnova	154
" " " " " panství hlubockého	
(u Č. Budějovic)	154
Rozšíření saské soustavy v Čechách	156
7. Soustava hospodářství porostového (Hospodářství stromové,	
dřevinné či porostní, Bestandeswirthschaft)	156
Některé příklady o zařízení touto soustavou v Čechách; a sice:	
v lesích panství Orlika	157
Nynější náhled ohledně založení a pěstování porostů	113, 114, 158
Dnešní zařízení lesů v Čechách	158
8. Myslivost (Krátký dějepisný nástin české myslivosti)	159

¹⁾ Na strana 150, poznámka 2. řádek 8. shora přidej ani stupněm světla.

	Strana
Svoboda lovu (myslivosti) ¹⁾	158
Druhy zvěře	91, 159
Vynikající lovec čeští ze staré doby	160
Obmezení lovu (myslivosti)	160
Přibližný obraz lovu z doby přemyslovské	161
Lov v určitých dobách v roce	163
Druhy lovných psů našich předků	163
Záliba mnoho psů držeti v Čechách	163
Druhy loveců (myslivců) českých	164
Různé stupně (hodnostní) loveců	138, 164
Honba našich předků ²⁾ [různé způsoby] ³⁾	164
Honba české šlechty ⁴⁾	160

¹⁾ V některých městech venkovských měli konšelé všický právo honby. (Kul. ob. měst. čes. I. str. 710).

²⁾ V patnáctém až v sedmáctém století (1420—1620) bývali měšťané i vesničané sousedící s lesem královským neb panským, k jediné honbě zváni. Byla to honba na vlky. Jakmile začali hladoví dravci větší žádavou ohlašovati se, žádali ouředníci sousedního panství měšťanů, aby kde kdo šel honit, anebo aspoň aby posoužil za »volavce«. Těch společných honeb na vlky v druhé půlce XVI. věku stále ubývalo. R. 1596 píše fořtmistr křivoklátský, že si vlky pobíjí lesníci sami. (Kul. obr. měst českých II. str. 520.) — Vlky vyje napodobovali vytí vlků.

Dekretem dvorní kanceláře ze dne 15. prosince 1808 a 27. srpna 1812 zapovězeno bylo honění zvěře v den nedělní a a sváteční. (Myslivost str. 12.)

³⁾ V letech 1348—1419 uvádí se v Praze z různých řemesel potřeb mysliveckých: tenetáři, lukaři 7, střelci čili hotovitelé luků 13, puškaři 6. (Dějepis Prahy od W. W. Tomka. Díl II., str. 382.) — Tenetné povinnost poddанных vláčiti tenata (1220).

⁴⁾ **Města** nemívala (1420—1620) z lovu, z honby nic. Měla-li která obec právo honitby (srovnej str. 235, poznámku 1), vypravili se konšelé před hody nebo před příchodem podkomořího s lidmi, se střelbou, s tenaty, s pletkami, přívlačími, rukávníky a výzlaty a co zastřelili, to sněděno.

Lounští konšelé na příklad r. 1541 vyšli si na lov. Poddaní sedláci jim pomáhali jako honci, za to dostali z měšce obecního dvě kopy; páni při honbě protrávili též některou kopy; služebníci protrávili kopy 23 grošů a zastřeleno i zbito 36 zajíců. Tedy utraceno více, než uloveno. Ale byla města královská, že lesův užívala, však lovů se dotýkati v nich nesměla. I Kutnohorským poroučí r. 1488 král Vladislav, aby v trhu veřejně provolali, že nikdo nesmí loviti, poněvadž král nechal myslivecké kratochvíle »s rukávníky a psy« sobě.

Po stavovské bouři r. 1547 Ferdinand vyhradil sobě lov »na vysokou« a »černou« v leckterém lese městském (na příklad královéhradeckém r. 1538, vraceje jim les) kdež toho druhdy králové nemívali.

Mělo-li město poddanské les, téměř vždy náležel lov vrchnosti.

Při městečku Outerém, jež obdrželo les r. 1570, zůstavil si myslivost sám tepelského kláštera opat Jan. Ovšem jim za náhradu té kratochvíle potvrdil dvoje posvícení. (Kal. obr. měst českých II. str. 519.)

Měšťané měli sobě nechati libiti dáti, když zvěř vysoká a kanci vybíhali na pole městská a tu škodu zdělali, nebo když divoký jelen v říjnu poctivé měšťany u samého města potrhál. (Divoký jelen z parku v Kratochvíli r. 1582 50 lidí zahnal na stromy, »jakmistr« musil před ním utíkati i s koněm do stodoly, a nějakému ševci chodil řvát do oken.)

Nejvýš měli a mohli do sousedního fořtu o svou škodu psáti a prositi nápravy. (Roku 1588 piší Rakovnicktí hejtmanu na Křivoklát, že jest litostivě na to hleděti, kterak svině z fořtu

Štvanice na medvědy, lišky, černou, jeleny a zajíce.	
" francouzská	163
Honba se sokoly ²⁾ a jestřáby	163
Obory pro zvěř vysokou, černou a jinou ³⁾	162
Bažantnictví (bažantnice)	162
Pytláctví ¹⁾	162

královského škody veliké jim na lukách, »drn ryjíc a zpřevracujíc«, působí; prosí, aby svině dal psy štvátí do lesů.) (Kul. obr. měst. česk. II. str. 521 a Václava Březana Život Petra Voka z Rosenberga str. 95.)

²⁾ Tento druh honby pochází ze zemí východních, odkud jak se zdá hlavně výpravami křížáckými do Evropy se dostal, ač tuto již v VIII. století stopy o ní se nalézají. Sokolství kvetlo v Evropě hlavně v druhé polovici středověku, kde bylo jednou z nejoblíbenějších zábav bohatých velmožů a knížat, kteří veliký náklad na ně vedli, celé houfy vyšších i nižších služebníků k cvičení, chování a nosení sokolů na lov vydržující. (Riegrův Slovník naučný.)

³⁾ Valně i v oborách bylo hojnost blatných míst (kališť), kde se vysoká i černá zvěř chladila a brodila. Sem jména osad Kaliště (v Čechách 13).

¹⁾ Velkým lákadlem **měšťanům** (v letech 1420—1620), aby na les chodili střílet **po pytlácku**, za všech čas nevolí a těžkostí hojně bývalo. Kdo tehdy měl ručičku, toho poseda lášce pytlácká, před níž nebývaly jisty ani obory hájené, za těch časů zhusta zakládáné.

Nymburští dělali »sklopy« nebo »sklopce« a líčili na zvěř císařskou už i v zahradách u města, a to s takovým zdarem, až r. 1550 přemnoží v pokutu po 5. kopách upadli a velmi se naprosili skrze vyslané do Prahy, aby jim bylo odpuštěno.

Jilovským, protože ve vůkolních lesích honili a zvěř lapali, r. 1551 poručeno císařem, aby složili na rathouze všechna »tenata zaječl, rukávníky a jiné nástroje myslivecké, poněvadž blízko Prahy jsou« a král i arcikníže v těch místech sám honiti chce; a kdo by měl chuť ze sousedů zaloviti si, aby ho konšelé pro trest poslali do Prahy na hrad.

Kadrman, císařský rychtář v Hradci Králové, r. 1551 těžkou výčitku císařovu doslyšal, že v lese hradeckém, kde lov náležel císaři, nic »se neopatruje, anobrž rozhusta myslivost stělbů a jinak se provozuje, ale komu taková věc k oužitku jde, toho že císař neví.«

A dlouhá byla by historie o pytláctví rakovnických sousedů. Přes tu chvíli přicházeli fořtknechti ze sousedního lesa královského a vyzývali rychtáře, aby šel po sousedech shledávat zvířecích koží a zvěřiny. R. 1589 sebrali mlynáře Wolfa se vši rodinou a zavřeli pro nějakého jelena a téhož ještě roku píše purkrabě z Křivokláta, aby zatčeno bylo 15 měšťanů pro přijímání zvěřiny, kteréž osoby aby dostavili se i s pány radními na hrad Pražský. Na silnicích, které lesem vedly, fořtknechti rádi brali měšťanům ručnice, a za každé sebrání musil měšťan ještě 20 kop mišenských pokuty dáti. Jen na velké prosby oufadu městského bývalo potrestanému měšťanovi místo na dvaceti »zavěšeno na desíti kopách«.

Také vrchnostem poddanských měst bývalo často napomínati, aby měšťané si nezalovili. Primas v Turnově v nejedné valné schůzi obecní musil z poručení vrchnostenského vyhrožovati a vyčítati: »Mnozí sousedé i tolikéž měšťanští synkové,« tak mluvil primas r. 1589 k obci, »směji se toho dopouštěti, a na gruntech J. Milostí s myslivostí zacházeti, ano také i kuše na lišky klásti; protož kdožkoli bude postižen, co jemu z toho přijde, aby sám sobě vinu dával.« (Kul. obr. měst. česk. II. str. 519—520.)

Mnohem krutější tresty byly na pytláctví v Německu, neb kdo se odvážil na lesní zvěř své vrchnosti, stíhán byl smrtí nejtrapnější, totiž tím, že mu bylo břicho rozpáráno a střeva na

	Strana
Doba čtvrtohorní	26, 66
12. Doba diluviální či naplavenin starších	23, 66
a) Doba předledová (praegläciální)	23, 66
b) „ starší ledová (glaciální)	66
c) „ meziledová	66
d) „ mladší ledová	66
e) „ poledová (postglaciální)	23, 66
1. „ tundry	66
2. „ stepní	66
Objevení se člověka	23, 27
3. Doba pastvin	24, 66
4. „ lesů	24, 66
První objevení naší kletce	67
13. Doba aluviální či naplavenin mladších	24, 68
a) Doba kamenná starší — kamenných mlatů (palaeolithická)	23, 68
b) „ „ mladší (Doba laténská — kultura hallstattská)	68
(Doba římská či doba římských císařů)	70
(Doba merovejská)	70
(Doba předhistorická)	70
Lovci a rybaři	25, 91
Pastýři	25, 91
Rolníci	25, 96
Krátký přehled vývinu našich dřevin:	
a) dle dob (útvarů ¹⁾	27
b) dle druhů dřevin	72 ²⁾

II. Dějiny lesů v dobách historických (Hospodářství libovolné — bez zařízení či úpravy . . . . .

1. Lesy v bájeslovi slovanském a v českém zvláště	87
Bůžkové lesní:	
Lěšij (Lěšak, Lěsonik atd.)	87
Diví lidé (Diví mužové a Divé ženy, Lesní mužové)	88
Lesní pany a ženky	88
Jezinky (Jeskyňky)	88, 89
Divoký lovec	89
Poludnice (bohyně lesní)	89
Čerti	89
Lesní stromy v slovanském bájeslovi a v českém zvláště (<i>dub, vrba, bříza, líska, osyka, hloh, smrk, buk, klen, lípa, jedle, borovice, habr, jeřáb, jasan, javor, klokoč, bez</i>	90
Lovná zvěř v bájeslovi slovanském (jelen, zajíc, tůr, sluka, vlk, sokol, medvěd, vrána, sova, sobol, jestřáb, orel, krkavec, hranostaj, čáp)	90

22. Václava Březana Život Viléma z Rosenberka. Praha. 1847.

23. Slovanské právo v Čechách a na Moravě od Dr. H. Jirečka. Praha, I. 1860, II. 1864, III. 1872.

V celku 152 spisů (pramenů) bylo použito.

¹⁾ Na straně 30—33 místo Pradoba má státi Prvohory či doba paloizoická.

²⁾ Na straně 74 místo Bios má státi Dios..

	Strana
Myslivecké roboty ¹⁾	164
Řád mysliveců	164
Ozbrojování mysliveců	164
Sv. Hubert, co patron myslivců	164
Zástřela (taxa střelecká)²⁾	165
Odstřel zvěře na panství vimperském	166
Čistý výnos za zvěř a doplatek na honitbu na panství vimperském	166
Ceny zvěře na počátku století XVII., XVIII. ³⁾	168
9. Dodatek	180
Česká lesnická škola	180
První lesnická škola v Čechách	180
České lesnické učiliště (česká lesnická škola) ⁴⁾	180
Česká lesnická jednota	181
Česká lesnická literatura⁵⁾	182
Nejstarší česká lesnická kniha	183
České spisy v první polovici XIX. století	183
» » v druhé » XIX. »	183
České časopisy lesnické	184
České lesní a loví kalendáře	184
10. Krátký přehled dějin jednotlivých lesních stromů, nyní v Čechách rostoucích	185
1. <i>Smrk</i>	188
2. <i>Borovice</i>	188
3. <i>Jedle</i>	189
4. <i>Buk</i>	189
5. <i>Dub</i>	190
6. <i>Modřín</i>	117, 190

strom přibita, načež byl zločinec honěn kolem stromu, až byla z něho všechna stěva vysoukána. (Obrazy z kulturních dějin českých od Jos. Svátka str. 126.)

Podivnou povinnost měl kat Třebonský, jak vypisuje Březan (1560—1619, II. 238), že bylo jeho povinností trhati každoročně dvakrát všem psům v poddaných městech a vesnicích pozorný, aby v panských lesích zvěř honiti a trhati nemohli. Tutéž povinnost měli kati též na všech jiných panstvích v Čechách.

¹⁾ Myslivecké roboty po bělohorské bitvě (1620, 8/11) značně se rozmnožily a stávaly se obtížnými.

²⁾ Některá města měla svého myslivce a místo služného platila mu od kusu zastřelené zvěře. (Srovnej str. 229, poznámku 1.) — Ze střílných zbraní podle ručnic udržela se starodávná kůše (samostřel, druhy střílní zbraň k metání šípů) až do polovice XVI. věku.

³⁾ V letech 1419—1526 připomíná se v Praze na trhu ze zvěřiny zvláště jelenina, ko-roptve, divoké kačice, řepábky, tetřevi. (Dějiny Prahy VIII. 499.) Již v letech 1348—1436 připomínají se v Praze zvěřináři (ferinatores, nenditores ferinarum.) (Dějepis Prahy II. 405.)

⁴⁾ První podnět k vyučování lesnictví v české řeči dán r. 1876 v Háji, ve kterém vydavatel Jan Doležal ku přijímání lesnických chovanců vyzýval a sám po mnoho let bez všech pomůcek (světlin, pomocných sil, subvencí a j. podpor), ano při mnohých nedostatcích hmotných a při skromném čase vyučoval a — vchoval. (Z lesů a luhů I. str. 43.)

⁵⁾ R. 1891. O pěstování lesa od Miloše Červenky. Ku straně 183, řádek 9 z dola přidej: r. 1890: »Zalesňování holin«, r. 1891: »Zalesňování pustých strání«, r. 1894: »Pěstování porostů« a »Tvary porostů, jich poměr a způsob smíšení; — v celku 9 spisů,

	Strana
7. <i>Olše lepká</i>	190
8. <i>Bříza obecná</i>	191
9. <i>Jasan obecný</i>	191
10. <i>Javor babyka</i>	191
11. <i>Habr</i>	191
12. <i>Jilm</i>	192
13. <i>Lípa</i>	193
14. <i>Vrba</i>	192
15. <i>Weymutovka</i>	117, 192
16. <i>Límba</i>	117, 192
17. <i>Borovice černá</i>	118, 193
18. <i>Borovice horní, kosodřevina</i>	193
19. <i>Trnovník č. agát</i>	198, 316
20. <i>Tis</i>	316
11. Přehled dějin lesů v Čechách v dobách historických dle letopočtu, pokud možno bylo dáta o nich sebrati ¹⁾	194 ~~210~~
Ukazatel ²⁾	327

¹⁾ Ku straně 194: Zmínky o knížeti Jaromírovi, Oldřichovi a králi Václavu I. a Karlu IV. byly zde ohledně honitby přidány, ač historicky nelze letopočet stanovit; Karlovy Vary byly již ve XII. st. známy.

²⁾ Na konec tohoto spisu dovoluji si ještě jednou se zmíniti, jak jsem v předmluvě podotknul, že mně není tajno, že v přítomném spise bude mnohé chybět, co jsem přehlédl; než zdálo se mi lépe, podati o lesnictví českém to, co jsem v prázdných chvílích rozbíral, než materiál ten u veřejnost vůbec nepodati. Jest to přece dějepisný obraz českého lesnictví, když ne již úplný, tož přece alespoň stručný nástin. Naději se, že mezery a vloudilé chyby v práci této v budoucnosti doplněny a opraveny budou. — Ku str. 205 má státi Hacker Karel, 109. — Menší chybičky opraví si každý čtenář sám.

2. Kolonisace v lesích českých

Jména osad upomínající na různé dřeviny v Čechách rostoucí
Pohraničný (pomezny) les ¹⁾.

Strana

90

90

¹⁾ Hranici českou pokrýval za času Kosmy (1045—1125) i ještě později hustý les, v šířce onde větší, onde menší, ale jak se ze všeho dá souditi, všude dosti znamenité.

O nepřetržitém pokrytí celé hranice české lesem svědčí mezi jiným jistý způsob mlouení u Kosmy a pokračovatelů jeho, kterým spisovatelé tito slovem *les* často zrovna hranici českou vyznačují. Z Kosmy a jiných starších spisovatelů i z listin až do druhé polovice XIII. století dá se sestaviti množství zmínek o tomto **pohraničném lese** ze všech končin země české; ano není téměř žádných zmínek o pohraničných krajinách, aby se les nepřipomínal zároveň, tak že nelze pochybovati, že se právě nacházel všude.

Kosmos při popise panství Slavnika, otce sv. Vojtěcha, o župách Netolické, Doudlebské a Chýnovské, to jest o pomezních částech novějších krajů Prácheňského, Budějovického a Tábořského, že se vztahovaly na straně proti cizině obrácené až do prostřed lesa (*usque ad mediam sylvam*). O tom lese, co hranici mezi Čechy a Rakušany, mluví letopisec Gerlach při r. 1176.

Později mluví se o lese mezi Čechy a Bavorsy v listinách kláštera Vyšebrodského a sv. Koruny z r. 1259 a 1263. Moravu od Čech dělil les, o kterém svědčí listina biskupství Olomouckého asi od roku 1144 a jenž musil z vnitř země již blízko nynějšího městečka Haber začínati. Části tohoto, velmi rozsáhlého hvozdu byly asi jakýsi les Borek, jenž se připomíná v listině od r. 1174 (srovnej str. 90) a les Libecký (srovnej str. 90), správně Slubice, dle listiny od roku 1242.

O pomezních lesích mezi Slezskem a nynějším krajem hradeckým mluví Kosmos r. 1108 při bitvě u prostřed lesů svedené (*us medio sylvarum prvelio commisso*) mezi Boleslavem III. Křivoústým a župany českými Vackem a Mutinou Vršovicem. Krajinu celých nynějších dvou panství Polického a Broumovského, tehdež nazývanou újezdem Polickým, jmenují listiny kláštera Břevnovského od roku 1213 a 1229 širou liduprázdnou pouští, ve které se tehdež teprv začínal les mýti.

Na hranicích proti Lužici a Mišni připomíná se pomezni les dle listiny z r. 1086.

Na západní hranici Čech byly lesy svými pověstny Mežsko, župa pomezni od řeky Mže tak nazvaná v nynějším Plzeňsku; Kosmos praví, že se také nazývala *župou lesní* (*sylvana*), tak jako nynější Žatecko Lucken od luk.

Od Domažlic až dolů k hranicím bavorským zachoval se les český beztoho až do novějších časů v lepším stavu než kdekoli jinde. (Něco o pomezí země české za nejstarších časů až do prostředka XIII. století od V. V. Tomka. Časopis musea r. 1855 str. 461.)

V lesích českých, jmenovitě pohraničních, měly velikou důležitost **stezky zemské** pro celou vlast českou. V místech těch nalézá se dějiště četných a veleslavných vítězství, jakých staří Čechové nad nepřátely útočícími dobyli; každý kámen téměř zde zasvěcen jest posvátnými upomínkami dávno zašlé minulosti.

Stezky zemské byly: 1. Zemská stezka Kladsko-Polská (po stezce té dováželo se vedle rozličného zboží veliké množství dříví z Kladska, Krkonošův a z Náchodska k Labi, t. j. k Jaroměři, odtud pak po Labi až k Vletovu, kde od hlavního proudu Labského odděluje se průplav ku Star. Kolínu, se plavilo. Tim průplavem dopravovalo se pak dříví po vodě na Bašty, velký to mlýn Labský. Na Baštách chytali připravené dříví a vozili je po vozích k dolům Kutnohorským, které, jakož i Kaňkovské, veliké spousty dříví a uhlí potřebovaly). 2. Stezka Bystřická (Habelschwert). 3. Stezka Prstencická (historické zmínky 888, 1108). 4.) St. Habrsko-Jihlavská (1100). 5. St. Liběčská. 6. St. Gmundská

(871). 7. St. Vitorazská, též Česká. 8. St. Linecká (906, 1106). 9. St. Pasovská, jinak Prachatická, též stezka Zlatá (1088). 10. St. Vintířova, jinak Březnická po poustevniku sv. Vintíři (Günther), který nasativ se panování a hlučného života při dvoře knížecím (v Durynsku), zaměnil roucho knížecí za roucho mnichů sv. Benedikta a usadil se s přívolením a schválením císaře Jindřicha III. jako klášterník Dolno-Altašský (Nieder-Altach) r. 1008 v Nortvaldě, t. j. v Česko-Bavorském lese v Šumavě, aby krajinu tu jako poustevník mytil a vzdělával, jako bylo hlavním účelem řádu mnichů sv. Benedikta. Namahavou tuto práci podniknul Vintíř s takovým úsilím a železnou pílí, že již r. 1019 daleko od příbytků lidských v Nortvaldě (srovnej str. 90, poznámku 2), t. j. v pustých hvozdech Šumavských kostel ke tci sv. Jana Křtitele vystavěl). 11. St. Domažlická (Jak asi tenkrát stezka ta se zásekami a umělými valy vypadala, poznáme, přihlédneme-li ku zprávám o ní z r. 1010. Práví se, že stezky ty měly uzounké vchody, že nebylo možno vojsku (německého císaře Jindřicha III. proti Břetislavovi táhnoucímu) rozložit se v těch nížinách, že tam byl les hustý a místa neproniknutelná, že zřízeny byly zde dvě hlavní ohrady nebo zákopy, do nichž Čechové, jež hrdý císař při té příležitosti prokletým a bídným nazval národem, »jako myši polní,« dle téhož císaře výroku, »do svých peleší zalezli,« které hrozné opevněny býti musily; vysvítá to z vypravování Kosmonovo, jenž dří, že Němci, přiblíživše se k opevnění českému, dali se do nářku). 12. St. Přimdská (1124). 13. St. Tachovská (1131). 14. St. Chebská (630). 15. St. Sedlecká čili Erfurtská (1352). 16. St. Kralupská (1004). 17. St. Kopištská neboli Mostecká (937). 18. St. Chlumecká čili Srbská (1040). 19. Dráhy vodní po Labi (805) a Vltavě. 20. St. Záhoštská čili Vartmberská (1004). 21. St. Semilská (1110). 22. St. Trutnovská (1110).

Strážníkům stezek zemských dáno později jméno »lesních«, »chodcův« a »chodův,« (od choditi), jak z listin k roku 1031 se vztahujících vyplývá.

Místa, na kterých tito strážníci na stráž stáli, z nichž celou krajinu domácí i cizí obzírali a ji střežili, slula strážnice, stříteže a střížovy, (později varty) a brány zemské; v němčině pak: Warta, Hutberg, Landshut a ještě později Wartenberg atd. se jmenovaly, kteráž jména až po naši dobu v místních jménech (Stráž, Stražiště, Strážnice, Stražov, Stražovice, Varta, Kunešova Varta — nyní Kunžwart dle archivu vimperského) se zachovala. *Wartingenswarte (Kunze!)*

2. vzrůstek V prvních dobách byly zemské brány jenom u nejhlavnějších stezek zemských a v XI. a XII. století, kdy ještě zděných hradů nebylo, měli jsme v Čechách 16 bran, které byly valy a snad i baštami opatřeny; později pak od XII. do XIII. věku rozmnožil se počet jich asi na 20.

Strážníkům těm bylo celé vlasti proti cizině, jakož i domácího obyvatelstva, později zvláště kupců do ciziny přes hranice táhnoucích stříci a jim, když toho potřeba kázala, průvod dáti, jich doprovoditi (Odtud jméno vesnice Provodov u Náchoda a j.).

Za střežení hranic, průsmykův a cest zemských požívali strážníci zvláštních výhod, jmenovitě obdrželi trvale větší část sousedních pozemkův a lesův ku své výživě.

(Zvláště Chodové, též Psohlavci, od psi hlavy na vlastním praporu co symbolu věrného a bedlivého strážce, Buláci od slova bul místo byl, jak je namnoze vyslovovali a namnoze až po dnes tak vyslovují, zvaní u Domažlic. Králováci (Freibauer) byli zase němečtí

¹⁾ Jména lesů českých ve století XII. (srovnej str. 90), XIII. a XIV. ponejvíce ze zboží rožmberského z r. 1379 (dle urbáře) (jména lesů z dob novějších, jak je Schaller a Sommer ve svých topografiích uvádějí, jsem zde neuvedl) měla svá jména dle druhů převládajících dřevin, jako: Bor (u Žiželic), Bor (u Brlohu), Bor (u Příbenic), Borovina

Kolonisace ryžovnická (Prvá kolonisace)¹⁾

svobodní sedláci, nejvíce o samotách usazeni na hvozďe — Hvozď královský — neb na tak zvaném království (králově majetku). (Chodové a jich osudy od P. Hipp Randy a Průvodce Šumavou od J. Chudoby).

Původní Chodové, dle všeobecného mínění, byli zajatí Poláci vojvodou Břetislavem ve válce r. 1039 v Polsku. Na Chody upomínají místní jména Chodouň, Chodouny, Chodolazy, Chodov dolní, horní, zadní, Chodovice atd.

Jiný druh strážců lesních byli Hedčané, Gedcané. Byli to vojenští zajatci Břetislavem I. v roce 1039 z okolí hradu Giecz, Gdecz v Polsku do Čech převedeni, kteří v lesích okolí Berouna osazeni byli. Jejich bytí dochovalo se v místních jménech Hedečko, Hedeč a Hedčany.) (Glossarium od V. Brandla.)

Strážnice nalézaly se, pokud jen trochu možno bylo, dosti blízko sebe a pakli nebylo možno, tedy alespoň v také poloze, že s jedné i sebe vzdálenější na nejbližší druhou viděti se mohlo. Příčina byla ta, aby v čas nebezpečí s jedné na druhou výstražné znamení nebo znamení o pomoc, posilu atd. dávatí se mohlo. A tak postupovaly strážnice ty podél hranic celé vlasti naší, dobrou, rozumnou síť strategickou v tehdejších dobách tvořice. V malé době zvěděla téměř celá země o hrozícím nebezpečí.

Znamení, jimiž strážníci na hrozící nebezpečí se upozorňovali, byl plápolající oheň. (Sem přináleží jméno vesnice Ohnišov u Dobrušky atd.)

Opevněným cestám (valy a záseky), jichž stříci bylo povinností stráže pohraničné, říkali staří Čechové pasy.

Kdožby, pohlédnuv na mapu a zalétnuv duchem svým do pradávných, šedých dob naší vlasti, neobdivoval se výtečnému důmyslu strategickému našich slavných předků, s jakýmž veškerých z ciziny přístupných cest a prosmyků střežili a bránili.

A jako střežili strážnice celé vlasti v ohledu hmotném, tak střežili i drahého jazyka otcův našich, jsouce pevnými baštami proti veškeré cizině a chránice jazyka domácího před nákazou i možnou záhubou. A zajisté i jim též děkovati dlužno, že milý jazyk náš posud žije. Jinak stalo se s našimi rodnými bratry, polabskými Slovy. Přes daleké a široké planiny vlasti jejich, prostě všech hradeb přirozených i umělých, vál vždy volný mrazivý vítr, vál volně i cizí, vše domácí otravující duch, vál až otrávil vše domácí, vše slovanské a na nivách slovanských povstala omlazená, hrdá Germanie!

(Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách od J. K. Hraše str. 17—81, 86—88, 133 a Chodové a jich osudy od P. Hipp Randy.)

(u Krumlova), Doubrava (v okolí turského pole), Dubravy (u Příbenic), Březina (u Choustníka), Dubový Hájek (u Choustníka), Lipina (u Žiželic), Habrovec (u Příbenic), Borek (u Milčína), Javorný (u Milčína), Borovin (u Sedlčan), Borovnice (u Choustníka), Habrová (u Stráže), Smrkov (u Choustníka), Javorovničky (již r. 1379 les černý u Frimburka), a Buku (u Krumlova), Bukavec (u Choustníka), Březovic (u Příbenice), Višnový (u Příbenic), Sosnovic (u Brlohu), Dubovský (u Příbenic), Černín (les jehličnatý u Zdic), Klenový (u Choustníka);

dle stáří a velikosti lesa: Hájek (u Choustníka), Paseka (u Žiželic), Hájek (u Příbenice), Paseky (u Milčína);

dle lesní práce (průmyslu): Dehetník (u Žiželic);

¹⁾ Jména jamníků (jilovníků, rýžovníků) jsou v místních jménech osad Jamníky a j. v.

	Strana
Kolonisace slovanská	91
Hornictví	92
Jména osad v Čechách upomínající na různé kovy české	92
Hutnictví	92
Kolonisace německá	91 92
Kolonisace sklářská (Druhá kolonisace)	92
Nejstarší sídlo sklářství v Čechách	93

dle síly lesního stromoví: Stropnice (u Nov. Hradů);

dle lesních požárů: Žďár (u Sedlčan);

dle lovné zvěře: Sokoly (u Krumlova), Vraný (u Krumlova), Sokole (u Žiželic);

dle půdy a polohy: Brádló (u Choustníka), Stráně (u Přibenic); Hřebený (u Choustníka), Stráně (u Žiželic), Močidlo (u Veselí), Bláto (u Žiželic), Luka (u Frimburku a Sedlčan), Mlaky (u Helfenburku);

dle jmen osobních: Jaromír (u Frimburka);

různého původu: Hajnice (u Žiželic), Strašov (u Žiželic), Náhlovský (u Friedberga), Blahanov (u Friedberga), Konyn (u Friedberga), Dlužský (u Friedberga), Malšín (u Friedberga), Ostrov (u Friedberga), Chobolka (u Friedberga), Lezačín (u Friedberga), Vlkonín (u Krumlova), Zelýn (u Krumlova), Lovešic (u Krumlova), Milnenský (u Krumlova), Posudov a Mílná (u Krumlova), Kozlov Vrch (u Krumlova), u Brlohu: Vojíkova hora, Mesný, Zadní hora, Ostrá hora, Bulov, Huba; u Helfenburku: Čbán, Viten; u Přibenic: Čábrov, Potalovský, Podolský, Hradlečský, Mosty, Maršovský, Vlasenič, Moravce, Ostrov, Zachod, Soběnov, Desna, Oslíkov, Ostrašov; u Miličina: Devorec, Jarov, Zaskalé, Banov, Zechov, Hilov; u Choustníka: Libcov, Rovný, Žernovník, Jemnýk, Bukov, Krtov, Stražistko, Německý, Pálenka; u Sedlčan: Brdeč, Duhovláčice, Přikříč, Hostasov; u Strašic: Radeč, Volduch, Kuskov, Zbiroh; u Třeboně: Bobřeh, atd.

Jak jsem se již zmínil, jsou zde udána jména lesů povětšinou ze zboží rožmberského z roku 1379. (Registrum bonorum rosserrbergicorum.)

Ku str. 90: místo les Libecký má státi les Slubice. (Časopis čes. musea 1892.)

" " 90: řádka 12. z dola vynechat: obdržel jméno své od osady Libece.

" " 90: Dr. J. Peisker (dle ct. dopisu) tvrdí, že na počátku zemědělství Čechy byly na horách pralesem a v údolích měly půdu tak vlhkou, že se k zemědělství, pokud se opíralo jen o jař, ozimu neznaje, mnohem méně hodila, nežli stráně a výšiny, jež vypáleny, po několik let jaři osévány a pak se šlo dál.

Staří Slované byli (dle J. Peiskra) původně národ horácký. Dokazuje i jejich rozdrobenost, v rovinách nemožná, ježto by podlehl tu mocnějším, a pak jich ovládali. Všechny pluhý slovanské jsou pluhý horskými.

Ku str. 94. Žár, Záhoř, Ožice, Žehům, Opalice značí místo, kde les spálen a do popele jeho seto tak dlouho, pokud se obilí dařilo.

Praha dle Tomka Dějiny města Prahy str. 4. od pražití (brennen), vypražený vypálený les k vůli založení nového bydliště, jako mýto vymyté místo v lese k témuž účelu.

Žár u N. Hradů připomíná se již ve století XII.

Mýto značí též Mauth, kde se clo vybíralo, tržnice, v dávných dobách na zemské cestě umístěná.

Ku straně 95: — haid = též vřesoviště.

" " 95: řádek 1. zdola má státi místo kolonie jitra, (jítiti, po německu Reuth, Gereuthe = reuthen, roden).

Kolonie (osada, vesnice) již ve XII. století.

Ku straně 96: řádek 3. zdola místo zhyňuli má státi zplyňuli.

	Strana
Počátek kolonisace sklářské	93
Počet skláren v Čechách	93
Uhlířství jména osad: Uhlíře a j. v., Milíře a j. v. ¹⁾	92 93
Dehtářství (jména osad: Dehetné, Dehnice, Dehtov a j. v.	92 93
Draslařství (jména osad: Popelné Popelištná a j. v.)	92 93
Smolařství (jména osad: Smoleč, Smolín a j. v.) ²⁾	92 93 125
Včelařství, medařství ³⁾ (jména osad: Včelná, Včelnice a j. v., Medná a j. v., Voskov a j. v., Oulovice a j. v., Brť a j. v.)	93, 125
Německá jména osad s příponou -schlag (paseka) ⁴⁾	95
” ” ” ” -haid (lada, vřesoviště)	95
Kolonisace zemědělská	95
Lesní poláření, první stopy v českých textech	95
Lhoty, jich zakládání	95
Kolonisace dřevorubecká (Poslední kolonisace)	96

Dějiny českého lesnictví:

3. Různé řády, dekrety a usnešení sněmovní k ochraně lesů se vztahující . . . . .

96

¹⁾ Na straně 93 řádek 14. shora čti místo Uhlíře Milíře.

Práva uhlířská z roku 1478 ukládají nejprve vozatajům, kteří uhlí vozí, aby přiváželi pytle dobře nasuté; zapovídá jim, aby úmluv tajných mezi sebou nečinili, z trhu aby nejzdili, leč dvanácte pytlů prodali. Pacholci rychtáře uhelného měli mít pytle »mírné s městským cejchem« a těmi spravedlivě měřiti, »uhle na tu míru ssouti a lidem i vozům pravdu činiti«; tak neměl pacholek ani vrubák, jenž u vozu vrubil, kolik pytlů naměřeno, přimlouvati se nikterak ke kupci, ani překupovati (Kulturní obraz českých měst str. 426).

V Praze objevují se uhlíři co řemeslo v počátek zřízené v r. 1405. Pálení uhlí ze dříví bylo zaměstnání uhlířů (carbonistae, carbonatores, carbonarii, koler), kteří ovšem nedělali svého díla v Praze, než toliko na trh je přiváželi; nicméně mnozí byli v Praze usedlí (1348—1436). Měli svého rychtáře trhu uhelného na Starém i na Novém městě (1419—1526). Trh uhelný konal se v Praze každý den v témdni, v pondělí, v úterý a ve středu na Novém, ve čtvrtek, v pátek a v sobotu na Starém městě (1419—1526).

V letech 1348—1419 uvádí se v Praze uhlířů 21. (Dějepis Prahy od W. W. Tomka. Díl II. 374, 382, 3, 81, VIII. 293, 407.)

²⁾ Smolu na uhelném trhu mohl vozataj prodávati sám bez měřičných pacholků, ale jako uhlí takž smolu měli napřed kupovati obecní lidé, a po nich teprvé překupníci. (K. o. č. m. II. str. 426).

V letech 1318—1419 uvádí se v Praze smolařů 5; dále kolomazníci. (Dějepis Prahy II. 381.)

³⁾ Mnohem řídkěji toho času (1348—1436), než někdy před tím byli v Praze medníci (metsieder), kteří připravovali medovinu; uvádějí se v Praze mezi řemeslníky jenom 2. (Dějepis Prahy D. II. 371, 380). Později ještě nacházíme zmínky o dvou medařích r. 1504 (Dějepis Prahy VIII. 391).

Z českých názvů řemeslníků nacházejí se v latinských listinách (okolo r. 1235): včelník, železník, rudník (Dějepis Prahy I. 57).

La m f o g t z něm. Landvogt, představený medařů u Rožnova na Moravě 1591 (Kottův Slovník česko-německý I. 876).

⁴⁾ Ku stránce 94 jméno kláštera Schlágl v Horních Rakousích po česku Drkolno (drv — koliti, drv = drva).

	Strana
Řád práva zemského o vlastnictví lesů ze XIV. století	96
Hospodářství lesní řídilo své výkony dle zájmů a potřeb myslivosti	96
Řád lesní z r. 1754 k zvelebení a zachování lesů	98
Lesní zákon ze dne 3. prosince r. 1852	100
4. Těžba lesní. ¹⁾	100
Seč toulavá (Hospodářství toulavé)	100
„ holá (holoseč — pasečení , hospodářství pasečné)	94, 100
Prvé stopy holého mýtění (slova v čes. textech: drviště, mýtba, mýto)	101
Hospodářství toulavo-pasečné	101
Porážení stromů	101
„ v robotě ²⁾	101
„ se mzdou	101
Mzda při porážení stromů (dřev) ve století XVI.—XVII.	101
Výroba dříví ve vlastní regii a zevrubné vypočítávání krychlového obsahu dřev (ve smyslu nynějším)	101
Výroba palivového dříví	102
„ stavebního „	102
Druhy dřev (stavebního, palivového a řezaného či řeziva ³⁾	102
Prvé stopy prodeje dříví ⁴⁾	102
Prodej dřeva na stojaté	102, 131
„ „ káceného ⁵⁾	102, 131

¹⁾ Chodové mohli sobě v lesích české koruny (královských) dříví bráti nejen k palivu a stavivu, nýbrž i k potřebě na domácí a hospodářské náčiní; tak zvané »liberum jus venandi et lignandi«. (Chodové a jich osudy. P. Hipp. Randa, str. 24.)

²⁾ Vedle robot lesních, již na str. 101 uvedených, byla zemská robot a přeseka, přiseka zvaná; povinnost u vnitř Čech porážeti lesy na role. Udržela se asi do XIII. stol. (Slovanské právo II. 160)

³⁾ Cech pilařů, prknařů a struhařů, v r. 1457 nově zřízený, dal si od konšelů Novoměstských schváliti též zvláštní korouhev pro sebe, kteráž měla býti bílá a na ni sv. Josef, k tomu beránek a kalich, sekýra a pila k rozeznávání jich řemesel. »Aby mohli vedle jiných řemesel ke cti k uozdobě a k uokrase městu vyjítí poctivě proti svátosti, proti králově milosti, neb kam by potřeby toho bylo«. V cechu pilařů, prknařů a struhařů byli vedle tovaryšů také nádenníci a tak zvaní tálníci povinni, spravovati se staršími přísaznými (1419—1526). Tálníci a nádenníci odváděli po půl groši každé suché dni (1419—1526). V artikulích pilařů, prknařů a struhařů roku 1457 praví se o ližbe vosku, kterou měl učedník dáti co přístupné: »a ten vosk má býti obrácen ke cti pána Boha Všemohoucího«. Prknaři měli k ochraně jednotlivých členů (1419—1526) také ustanovení, že kdyby některému mistru téhož řemesla kdokoli byl dlužen za dílo, a on druhým to oznámil, neměl takovému nikdo z jiných mistrů dělati, pokud by prvním nebyl dluh zaplacen. V Praze proti domu Opavskému zřízeny byly boudy prknařské, ve kterých totiž prknaři čili struhaři prkna na prodej zhotovovali čili třeli a prodávali. V letech 1348—1419 uvádějí se v Praze pilaři 7, struhaři prken 13. (Dějepis Prahy od W. W. Tomka. Díl II. 380, 381, díl VIII. 150, 372, 362, 389, 380, 384, 386.)

⁴⁾ Oprav stranu 102: první stopy prodeje dřeva na Třeboňsku; a ne »vůbec« jak udáno bylo.

Řádem z r. 1350 ustanoveno, aby žádný v Praze »palického lesa« nekupoval víc než s potřebou a mimo potřebu za 10 kop. (Kul. ob. měst. čes. 425).

⁵⁾ Pražanům velmi důležitý byly **trhy dřevin** (forum lignorum). I tu často způsobovalo překupnictví škody sousedům a nedostatky dřeva. Nejstarší překupníci dřeva v Praze přivozového bývali Podskalští. Poněvadž nebylo na jezech pražských vrátek až do Karla IV., uvízlo

	Strana
<i>Metrická míra</i>	103
Třídění dříví	103
Krychlení dříví	103
Ceny dřeva užitkového i palivového v různých dobách (stoletích) ¹⁾	103
Tabelární vyznačení cen dřev dříví užitkového (kulatého), docíleného vrchní lesní správou na Hluboké	104
Cena dříví ozvučného (resonančního)	104
Počátek výroby dříví ozvučného na Šumavě ¹⁾	198
Ceny řeziva (prken, krajin, šindelů, šindelových hřebíků) ²⁾	104
Doprava dřeva (vývoz)	106
Plavba (Voroplavba) ³⁾	106

dříví po vodě plavené chtíc nechtíc v Podskalí a Podskalští skoupišve je nebo svezše sami, prodávali po své dobré vůli.

Podskalští byli nejen plavci dřeva, než i nejpřednějšími s dřevem obchodníky (K. o. m. č. II. str. 425). Dříví, větším dílem po Vltavě plavené do Prahy, prodávali (v letech 1348—1436) dřevníci (mercatores lignorum) čili překupníci dříví (praemptores, subemptores lignorum). (Dějepis Prahy II. 405.)

¹⁾ V první polovici XV. století (r. 1426) bylo v Praze půl osma tisíc tyček viničných za půl druhé kopy české; v druhé polovici XV. století (r. 1489) byl sáh dříví v Hradci Jindřichovém za 6 grošů, 2 denáry; v první polovici XVI. stol. (r. 1503) vůz dříví v Praze za 20 grošů »jakž od starodávna«, v Plzni platili (r. 1524) »čtyry trámy k stavení« za 73 grošů; v druhé polovici XVI. stol. (r. 1593) v Mladé Boleslavě koupili trám 24 loket dlouhý za 48 grošů, krokve po 5 groších; v první polovici XVII. (r. 1162) byly v Praze latě na střechu po 5 groš. 2 den. Pramen dříví 25 vorů v druhé polovici XVI. století (r. 1584) byl v Praze za 95 kop bílých. (Kul. ob. měst. čes. II. 425.)

Jak jsem se již na straně 104—105 zmínil, že po roce 1873 (vídeňském krachu) nastalo značné sklesnutí cen stavebního dříví; a dosud vzdor neustálému vstoupání nedosáhlo cen roku 73tého.

¹⁾ Již na počátku nynějšího století vídeňský stavitel Graf upozornil na výtečnou jakost dřeva šumavského, vhodného na vyrábění ozvučných (resonančních) desek; avšak nebylo dosti podnikavosti a prostředků, by se pokynů těch následovati mohlo. Teprv na vyzvání Broodworda v Londýně podnikl Fr. Bienert (v Chřibské Hořejší u Čer. Kamenice r. 1788 narozený a r. 1866 zemřelý) z Hamburku cestu na Šumavu v r. 1826. Po dlouhé námaze se spojením značných výloh zařídil v r. 1829 v Mádru u Sušice továrnu. Příkladem Bienertova následoval Jan Reif v Kunžwartu, jenž na sešlých pilách v Kunžwartu a Šatavě v Vimperka počal s výrobou ozvučných desek a dodělal se značných úspěchů. Dodatečně zvláštní zmínky zasluhuje Josef Strunz ve Kvildě, jenž se již po několik desetiletí s výrobou ozvučných desek zaměstnává. Po úmrtí Bienerta přešel podnik tohoto zakladatele ozvučných desek na Šumavě po přání jeho roku 1870—1871 koupil v majetek J. J. knížete ze Schwarzenberga, jenž výrobu ozvučných desek na továrnu v Pusetách u Krumlova soustředil. (Listy lesnické. Pisek, 1896.)

²⁾ Ku konci XVI. století (r. 1593) koupili v Mladé Boleslavi prkna po 2 groších. V roce 1590 stálo falcovné prkno 6 grošů. (Srovnej ostatně str. 103.)

Řád prkenářů byl již r. 1457. (Kul. ob. měst. čes. II. 425, 518.)

³⁾ V městech Pražských, v jichž okolku nebylo lesů žádných zajisté již od XIII. století. **Dříví** k palení a stavění **plavilo se již ve XII. století** (první zmínka r. 1130) ku Praze **po Vltavě**. (Tím se rčení na str. 106. »voroplavba známa byla již ve XIV. století« opravuje).